

TÜRKİYE'DE TOPRAK VE TARIM REFORM UYGULAMALARININ GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ VE HARİTA MÜHENDİSLERİNİN ÇALIŞMALADAKİ ROLÜ

Cemal BIYIK

Özet

Toprak, insanlar için en önemli bir kaynaktır. Bu kaynağın kullanımdaki adaletsizlikler tarih boyunca toplumları rahatsız etmiş ve zaman zaman toprak dağılımında düzenlemeler yapılmıştır.

Osmanlı "miri arazi" rejiminin bozulması ve bu arazilerin kademeli olarak mülkleştirilmesi sonucu, bilhassa Güneydoğu Anadolu bölgesinde büyük toprak sahiplikleri ortaya çıkmıştır. Bu ve diğer bölgelerde daha adil bir toprak dağılımı oluşturulması için 1935 yılından itibaren yasal çalışmalar yapılmış ve 1945'de Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, 1973'te ise Toprak ve Tarım Reformu Kanunu çıkartılmıştır. Ancak bunların birincisi döneminde daha çok hazineye ait araziler dağıtılmış; ikincisi ise çok kısa ömürlü olmuştur. Halen ülkemizde benimsenen ve 3083 sayılı kanuna göre uygulanmakta olan reform daha çok tarım reformu ağırlıklı olup birim alandan azami verim sağlama esasına dayanır. Bu düzenleme, toprak dağıtımının yanısıra, topekin kırsal kalkınma tedbirlerini de içermektedir. Uygulama yeri halen GAP böl-

gesidir. GAP, gibi çok yönlü mühendislik faaliyetlerinin yer aldığı büyük projelerde harita ve kadastro hizmetlerinin yeri ve önemi tartışılmaz. Diğer mühendislik faaliyetlerinin birer parçasını oluşturan bu sektöre gereken önem verilerek yeterli kapasiteye ulaşıldığı taktirde, bölge projelerinin daha erken tamamlanması ve bir an önce üretime geçmesi mümkündür. Bu sayede elde edilecek kazanç, harita hizmetlerine yapılacak masraflardan kat kat fazla olacaktır.

Giriş

Toprak, insanoğlunun hayatını devam ettirebilmesi için hava ve sudan sonra en çok muhtaç olduğu şeydir. Beslenme ve barınma ihtiyaçlarımız toprak sayesinde karşılanır. En eski insandan günümüze kadar insan için toprağın önemi giderek artmıştır. Bu nedenle, insanlar ve ülkeler arasında zaman zaman çıkan anlaşmazlık ve savaşların esas sebeplerinden birisi de toprak elde etmek veya elde tutabilmek arzusu olmuştur. Bu meyanda çoğu zaman, toprağın manevi değeri maddi değerinden çok daha üstün olmuştur.

Tarihimiz boyunca toprağa; "arz" (yeryüzü), "arazi", "mülk", "memleket", "emlak", "gayrimenkul" (taşınmaz mal) gibi adlar verilmiştir. Bu kelimeler daha çok gelir getiren araziler için kullanılmıştır. Bunlardan "gayrimenkul" kelimesi yerinde sabit olan (bir yerden başka bir yere nakledilmeyen) şeyleri (arazi ve buna bağlı olan nesneleri) ifade eder. "Şey" kelimesi Arapça bir kelime olup, bunun çoğulu "eşya"dır ve değeri olan eşyalar da mal olarak nitelendirilir. Yani gayrimenkul mallar değeri olan taşınmaz mallardır. Günümüzde ve gelecekte değeri olmayan hiçbir taşınmaz mal düşünülmemektedir. En yüksek dağlardan deniz diplerine, ekvatordan kutuplara, kayalık ve çöllerden bataklıklara kadar her yer zaman içerisinde bir değer ifade etmektedir.

Yeryüzünde insanların geçimini sağlayabileceği ekonomik yankılar yani topraklar sınırlıdır. İnsanların sayısı devamlı artarken bunlar artmamakta, hatta insanların çeşitli faaliyetleri sonucunda azalmaktadır. Örneğin çevre kirlenmesi, bayındırlık ve imar faaliyetleri gibi.. Bu arada bazı topraklar, alınan tedbirlerle yararlı hale getirilse bile, bu toprakların arttığı anlamına gelmez. Zira insanoğlu yeryüzünün yüzölçümünü değiştirmemektedir.

Toprakların sınırlı olması her devirde toprağın önemini korumuştur. Toprak sahibi olmanın en büyük zenginlik ölçülerinden biri olduğu sanayi öncesi devirlerde ve gelişme eşiğindeki ülkelerde toprak - insan ilişkileri oldukça hareketli geçmiştir. Başlangıçta ortaklaşa kullanılan topraklar, insanın yaratılışında var olan "mülk sahibi olma arzusu" nun sonucu olarak özel mülkiyete konu olmuştur. Özel mülkiyet yoluyla arazilerin tek ellerde toplanmasıyla da, büyük toprak sahipleri ve topraksız çiftçiler ortaya çıkmış, böylece kargaşalar başlamıştır. Bunun üzerine mevcut yönetimlerce toprak dağılımının daha âdil olması için tedbirler alınarak kargaşaların yatıştırılmasına çalışılmış, fakat zaman sonra yine bir kısım topraklarda tekelleşmeler olmuş ve tarih boyunca toprak sahipleri ve topraksız çiftçiler ortaya çıkmış, böylece kargaşa-

lar başlamıştır. Bunun üzerine mevcut yönetimlerce toprak dağılımının daha âdil olması için tedbirler alınarak kargaşaların yatıştırılmasına çalışılmış, fakat zaman sonra yine bir kısım topraklarda tekelleşmeler olmuş ve tarih boyunca toprak yüzünden mücadeleler süregelmıştır. Bu mücadelelerin son halkası XIX. ve XX. yüzyıllarda yapılan toprak reformu uygulamalarıdır. Avrupa'da Feodalitenin yıkılması, diğer Dünya ülkelerinde ise sanayileşme ve bağımsızlık mücadelelerinin monucunda toprak dağılımındaki dengesizlikler "toprak reformu" adı altında bazan hukuk düzeni içerisinde, bazan da zor kullanılarak giderilmeye çalışılmıştır.

Toprak Reformunun Amacı

Az gelişmiş ülkeler, toprak reformunu, içinde bulundukları ekonomik ve sosyal gerilikten kurtulmanın ve siyasal iktidarda köklü bir değişikliğin önemli bir aracı olarak görürler. Bu nedenle, 2. Dünya Savaşını müteakip, kurtuluş savaşı veren birçok ülkede, savaştan hemen sonra toprak reformu programa alınmıştır. Bu ülkelerle ekonomi genellikle tarıma dayalı olduğundan ve tarım toprakları da belli bazı kişilerin elinde toplandığından, geçimini sağlamak için işlenecek toprağı olmayan geniş köyle kitleleri vardır. "Toprak sahibi olmak zenginliği ve siyasal kudreti temsil ederken, bunun tersi de fakirliğin ve bağımlılığın sembolü durumundadır. Bu gibi ülkelerde mevcut iktidarlar ise genellikle toprak sahiplerinden yana olurlar ve çıkartılması düşünülen reform kanunlarına muhalefet ederler" görüşü yaygındır (MYRIDAL, 1967, 68).

1- Daha âdil bir sosyal ve ekonomik eşitlik sağlamak,

2- Birim alandan elde edilen verimi arttırmak.

Bu düşünceye göre toprak ve tarım reformu birlikte ele alınmaktadır. Bu çeşit bir reform;

a) Üretime,

b) İstihdama,

c) Gelir dağılımına,

d) Toplumsal yapıya

etkili olur (SEYLAM, 1971).

Geniş anlamda bir toprak ve tarım reformu, kadastroya dayandırılmak şartıyla; arazi toplulaştırması toprak dağıtımı, toprak ıslahı, arazi düzenlemesi, sulama-kurutma vb.. kültürteknik faaliyetleri kapsarsa, verimi % 70 - 100 oranında arttırdığı görülmüştür (TANSUĞ, 1966).

Türkiye'de Mevcut Toprak Dağılımının Temelleri

Türkiye açısından toprak ve tarım reformunu anlayabilmek için toprak mülkiyetinin tarihçesine kıs bar göz atmak lâzımdır.

1958 tarihli "Arazi Kanunnamesi" Osmanlı Devletinde beş çeşit arazi tanımlamıştır:

1- Mirî Arazi

2- Mülk Arazi

3- Vakıf Arazi

4- Metruk Arazi

5- Mevat Arazi.

Bunlardan mirî araziler; rakabesi (yalın mülkiyeti) Devlete ait olup, işletilmek üzere çiftçi ve köylülere verilen tarla, çayır, mera, yaylak ve kışlaklar, koru ve baltalık gibi araziler idi. Ülke arazilerinin büyük çoğunluğu bu nitelikte arazilerden oluştuğu için Osmanlı arazi rejimine "mirî arazi rejimi" adı verilir.

Mirî arazilerin belirli bir kısmı, bazı hizmetler karşılığında savaşlarda yararlık gösteren kumandanlar veya yüksek kademedeki Devlet memurlarına "dirlik" (has, zeamet, tımar) yoluyla verilir.

İmparatorluğun gerileme devrinde bazı dirlik sahipleri devlete karşı sorumluluklarını yerine getirmemeye başlamışlardı. Böylece bir nevi kendi başına buyruk "derebeyler" türemiştir.

1874'den sonra bütün taşınmazlara senet verilmesine başlanması; 1910 yılında çıkarılan "Tasvir-i İntikalat Kanunu" mirî arazi rejimine fiilen son vermiş ve bu araziler mülkleşmiştir.

1926'da yürürlüğe giren "Medeni Kanun"un rakabe ve tasarrufu aynı elde toplayan tek tip araziye kabul etmesi ve (iktisab-ı mürûr-u zaman) "zaman aşımı" yoluyla kazanma" müessesesini getirmesi, mirî arazilerin hukuken de ortadan kalkmasını sağlamıştır (CİN, 1969). Buna göre, deniz, göl ve akarsu kıyılarında meydana gelebilecek kullanıma elverişli arazilerin dışındaki bütün mirî araziler zaman aşımı yoluyla mutasarrıflarının mülkü olmuştur. Kıyılar ise, Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerden olup, bunlardan faydalı duruma gelebilenlerin tescili hazine adına yapılır.

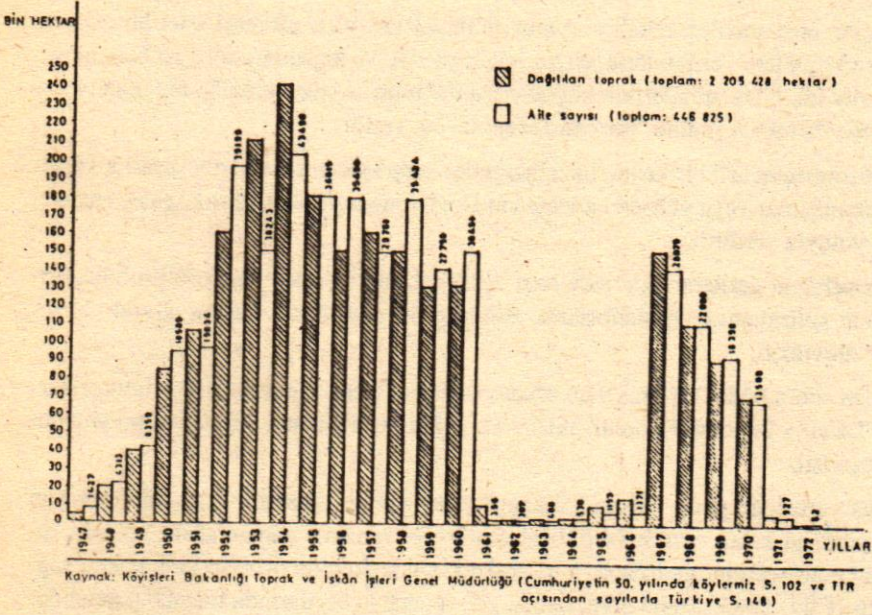
Geçmişte Türkiye'de Toprak Reformu Uygulamaları

Bu gelişmeler sonucu bilhassa Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bazı büyük toprak sahipleri ortaya çıkmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında, bunların tesbiti yapılmadığı için herhangi bir tedbir de alınmamıştır. Fakat daha sonraki yıllarda toprak dağılımının daha adil olmasını temin için bazı yasal çalışmalara başlanmıştır. Bu amaçla 1935-1945 yılları arasında 4 ayrı tasarı hazırlanmıştır. Bunların sonuncusu 1945 yılında kanunlaşan 4753 sayılı "Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu"dur. Bu kanunun başlıca amaçları şunlardır:

- 1- Toprağı olmayan veya yetecek kadar toprağı bulunmayan çiftçilere geçinmelerine yetecek kadar toprak temin etmek.
- 2- Toprağı olupta, ziraat yapacak kadar üretim aracı olmayan çiftçilere zirai araç temin etmek.
- 3- Yurdun tarımsal kaynaklarının sürekli ve verimli işletilmesini sağlamak.

Uygulamada, tarım reformu niteliği taşımadığı anlaşılan bu kanun gereğince dağıtımı yapılan arazi miktarına ait bilgiler (Grafik 1)'de gösterilmiştir.

Grafik 1: Çiftçi Topraklandırma Kanununa Göre türkiye'de Topraklandırma Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı ve Dağıtımdan Yararlanan Çiftçi Ailelerin Sayısı

1947-1972 arasında yapılan bu uygulamaların üç ayrı siyasi döneme göre dağılımı ise (Tablo 1)'deki gibidir.

Tablo 1: 4753 Sayılı Kanun Uygulamalarının Siyasi Dönemlere Göre Dağılımı

Yıllar	Dağıtılan Arazi (dön.)	Kamulaştırma İle Kazanılan	Yararlanan Aile Sayısı	Aile Baş. Ort. (dön)
1947-1950	1 497 148	57 144	32 688	45,8
1951-1960	15 992 421	86 477	326 902	48,9
1961-1972	4 564 714	-	87 235	52,3
TOPLAM	22 054 283	143 621	446 825	49,4

Kaynak: Köyleri Bakanlığı, 1973.

27 Mayıs 1971'den sonra toprak reformu konusuna daha çok ağırlık verildi ve 1617 sayılı "Toprak ve Tarım Reformu Ön Tedbirler Kanunu" kabul edilerek (19.07.1972) yürürlüğe girdi (26.07.1972).

Bundan bir yıl sonra, 25.06.1973 tarihinde 1757 sayılı "Toprak ve Tarım Reformu Kanunu" kabul edilerek 19.07.1973'de yürürlüğe girdi. Bu kanunun genel esasları da şöyledir:

1. TTR bölgelerinin tesbit edilmesi
2. TTRM'nın emrine geçecek arazilerin belirlenmesi
3. Kamulaştırma yapılması
4. Toprak dağıtımı
5. TTR koopearatiflerinin kurulması
6. Arazi Toplulaştırması Yapılması
7. Kiracılık - Ortakçılık işlemlerinin düzenlenmesi
8. Mera, yaylak ve kışlakların düzenlenmesi
9. Uyuşmazlıkların Çözülmesi
10. Yerleşim yerlerinin düzenlenmesi
11. Araştırma ve Eğitim Faaliyetleri

1757 Sayılı kanunun geniş çapta uygulama bölgesi olarak ŞanlıUrfa ili ilân edilmiş ve uygulamaya geçilebilmesi için kısa zamanda bütün ilin tapulama çalışmaları tamamlanmıştır.

Uygulamaya Urfa ilinden başlanması tesadüfi değildir. Bunun en önemli iki sebebi; il topraklarının tarımsal düzenlemeye şiddetle ihtiyacı olduğu ve büyük toprak sahibi işletmelerin en yoğun bulunduğu ilimiz olmasıydı. (Harita 1)'den de görüldüğü gibi dokuz tarım bölgesinden Güneydoğu Bölgesi, bin dönümden fazla araziye sahip işletmelerin en çoğunu kapsamaktadır. DİE'nün 1970 tarihli tarım sayımı sonuçlarına da bakıldığında ŞanlıUrfa ilinin, büyük toprak sahipliğinin en başta gelen ilimiz olduğu görülecektir (Grafik 2). Buna göre Türkiye'de o yıllarda 1000 dönümden fazla araziye sahip 2320 işletme mevcut olup, bunların toplamı 7 566 140 dönümü bulmaktaydı. Bu işletmelerinin 285'i (% 12), 1 319 347 dön. (% 17) lük yüzölçümü ile Urfa ili sınırları içindeydi. Bundan sonra sırayla Diyarbakır, Mardin ve Adana illeri gelmektedir.

1973 Başlarında Türkiye'nin toprak varlığı ile dağıtılabilecek toprak miktarı (Tablo 2)'de verilmiştir. Bu tablodan da görüldüğü gibi, dağıtılması düşünülen toprakların büyük çoğunluğunu hazine ve devlet kurumları arazileri oluşturmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi ÇTK uyarınca dağıtılmış arazilerin çoğunluğunun da yine bu araziler oluşturmıştı. 1757 sayılı kanunun kısa süren uygulaması sonuçlarına göre ise kamulaştırılan arazilerin yüzölçümü hazine arazilerinden fazladır (Tablo 3). Ancak TTRM'nın emrine geçen bu arazilerin çok azı dağıtılabilmektedir. Çünkü, 1757 sayılı TTR kanunu Anayasa Mahkemesi tarafından şekil yönünden iptal edilerek (R.G. 10.05. 1977/ 15933) bir yıl sonra (1978)' de yürürlükten kaldırıldı.

Bundan sonra Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı (TTRM) faaliyetlerini;

- 1617 sayılı kanun
- Yıllık bütçe kanunları,
- 06.06.1978 tarih, 7/15817 sayılı kararname

ile sürdürmüştür. Bu durum 3083 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği 1984 yılına kadar devam etmiştir.

554

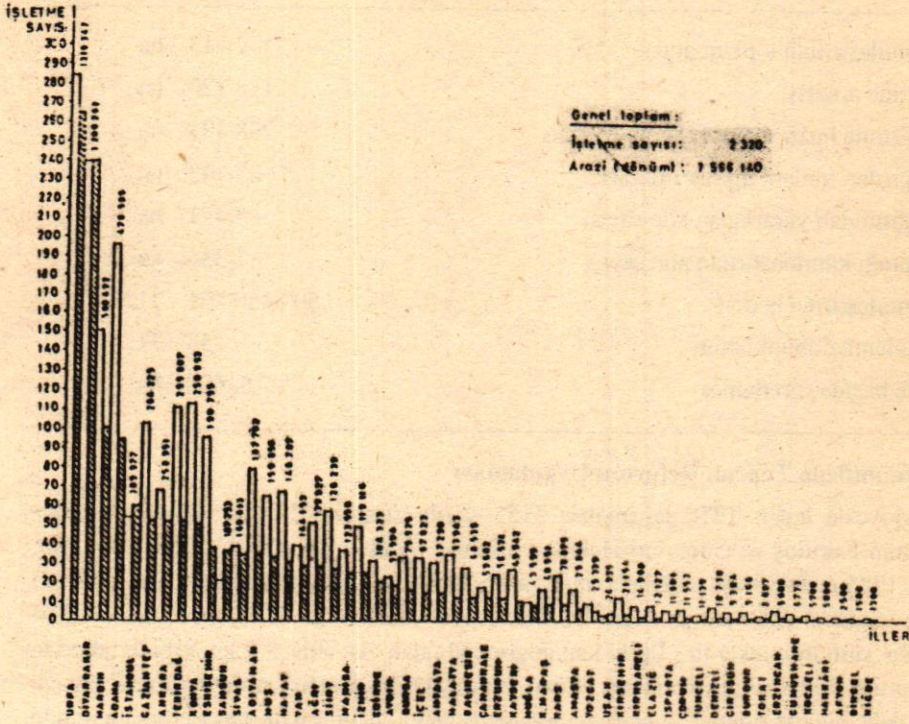
The map illustrates the Karadeniz region, with administrative boundaries and major cities marked. Key locations include Trabzon, Giresun, Ordu, Samsun, Sinop, Zonguldak, Düzce, Bartın, Bolu, Yedigöller, and others. The map also shows the Black Sea (Karadeniz) and the surrounding landmasses. A legend in the bottom right corner indicates population density, and a scale bar is provided.

Legend:

- 10000 — 15000
- 5000 — 10000
- 1000 — 5000
- 500 — 1000
- 100 — 500
- 50 — 100
- 10 — 50
- 5 — 10
- 1 — 5

Scale: 0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000

Grafik 2: Türkiye'de 1 000 Dönümden Fazla Araziye Sahip İşletmelerin İllere Göre Dağılımı ve Toplam Alanları

Kaynak: DİE, 1970 Genel tarım sayımı geçici sonuçları (TTR açısından sayılarla Türkiye S. 150-151)

Tablo 2: Türkiye'nin Toprak Varlığı ve Dağıtılabilecek Toprak Miktarı (1973)

Türkiye'nin yüzölçümü	:	7 794 520	ha
Kamulaştırılacak toprak miktarı	:	833 298	ha
Kazanılacak toprak miktarı	:	1 000 000	ha
Hazineye ait toprak miktarı	:	1 378 324	ha
Dağıtılabilecek toplam toprak miktarı	:	3 211 622	ha
Toprağı kamulaştırılacak aile sayısı	:	5 000	
Topraklandırılacak aile sayısı	:	539 945	
Aile başına verilebilecek ort. toprak mik.	:	5,948	ha
Reformun maliyeti (tahmin edilen)	:	33 041 600 000	TL

Kaynak: Köyİşleri Bakanlığı

Tablo 3 : Şanlıurfa'da Yapılan TTR Uygulamaları (Özet Bilgiler)

Kamulaştırılan toplam arazi	:	179 713	ha
Hazine arazisi	:	118 720	ha
Dağıtımaya hazır toplam toprak miktarı	:	298 433	ha
Dağıtılan toplam toprak miktarı	:	23 143	ha
Dağıtımdan yararlanan aile sayısı	:	3 471	ha
Toprağı kamulaştırılan aile sayısı	:	1 334	ha
Kamulaştırma bedeli	:	500 150 401	TL
Ortalama dönüm ücreti	:	253	TL
Aile başına (ortalama)	:	6, 668	ha

Günümüzde Toprak Reformu Uygulaması

Türkiye'de halen TTR çalışmaları 3155 sayılı "Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun" (Kabul Ta. : 26.02.1985, R.G. : 05. 03. 1985 / 18685) ile teşkilatlanmış Tarım Reformu Genel Müdürlüğüne, 3083 sayılı "Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu" uyarınca sürdürülmektedir. İlgili kanunların adından da anlaşılacağı gibi bunlardan "toprak" kelimesi çıkartılmıştır. Yani, yapılması düşünülen "tarım reformu" dur ve bu daha ziyade sulama alanlarında uygulanacaktır. Toprak reformu ise bunun içinde gerektiği yerde uygulanacak bir faaliyettir.

3083 sayılı kanunun amacı;

Sulama alanlarında ve Bakanlar Kurulunca gerekli görülen alanlarda;

- Toprağın verimli şekilde işletilmesini,
- Birim alandan azami verim elde edilmesini,
- Tarımsal üretimin arttırılmasını,
- Tarımsal ürünlerin değerlendirilmesini,
- İlgili alanlarda istihdam imkânlarının arttırılmasını sağlamak;

Topraksız ve yeterli toprağı bulunmayan çiftçilere;

- Devletin mülkiyetinde bulunan topraklardan toprak sağlamak,
- Bunları desteklemek,
- Eğitmek;

Parçalanmış toprakları birleştirmek amacıyla Arazi Toplulaştırması yapmak ve parçalanmayı önlemek;

Yeni yerleşim yerleri kurmak, mevcutlara ilave yapmak;

Tarım arazisinin zorunlu hallerde diğer arazilere tahsisini sağlamak;

Dağıtılmayan tarım arazilerini değerlendirmek;

Milli güvenlik sebebiyle mülkiyet, tasarruf şekilleri ve yerleşim yerlerinde düzenlemeler yapmayı sağlamaktır. buna göre bir yerde tarım ve toprak reormu yapılırken;

- Kamulaştırma,
- Toprak dağıtımı,
- Arazi Toplulaştırması,
- Sulama - kurutma,
- Yerleşim yeri düzenlemesi,
- Zirai üretimi arttırıcı diğer tedbirleri uygulaması

gibi faaliyetler birlikte ele alınır (Şema 1).

3083 sayılı kanunun uygulanması hakkında Köyişleri Bakanlığınca bir de yönetmelik hazırlanmıştır. Ayrıca dağıtılacak toprak normu ile sahibine bırakılacak arazi esaslarını belirleyen Bakanlar Kurulu'nun (86 / 10730 sayılı kararı da hazırlanarak yürürlüğe girmiştir (R. G.: 16. 06. 1986 / 19136).

Uygulama bölgesi olarak yine Güneydoğu Anadolu bölgesi seçilmiştir. Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) olarak tanımlanan bu projeye göre, bölgede sulama tesisleri ile birlikte tarımsal üretimde verimi arttırıcı diğer sosyo-ekonomik tedbirlerin de ele alınması planlanmıştır.

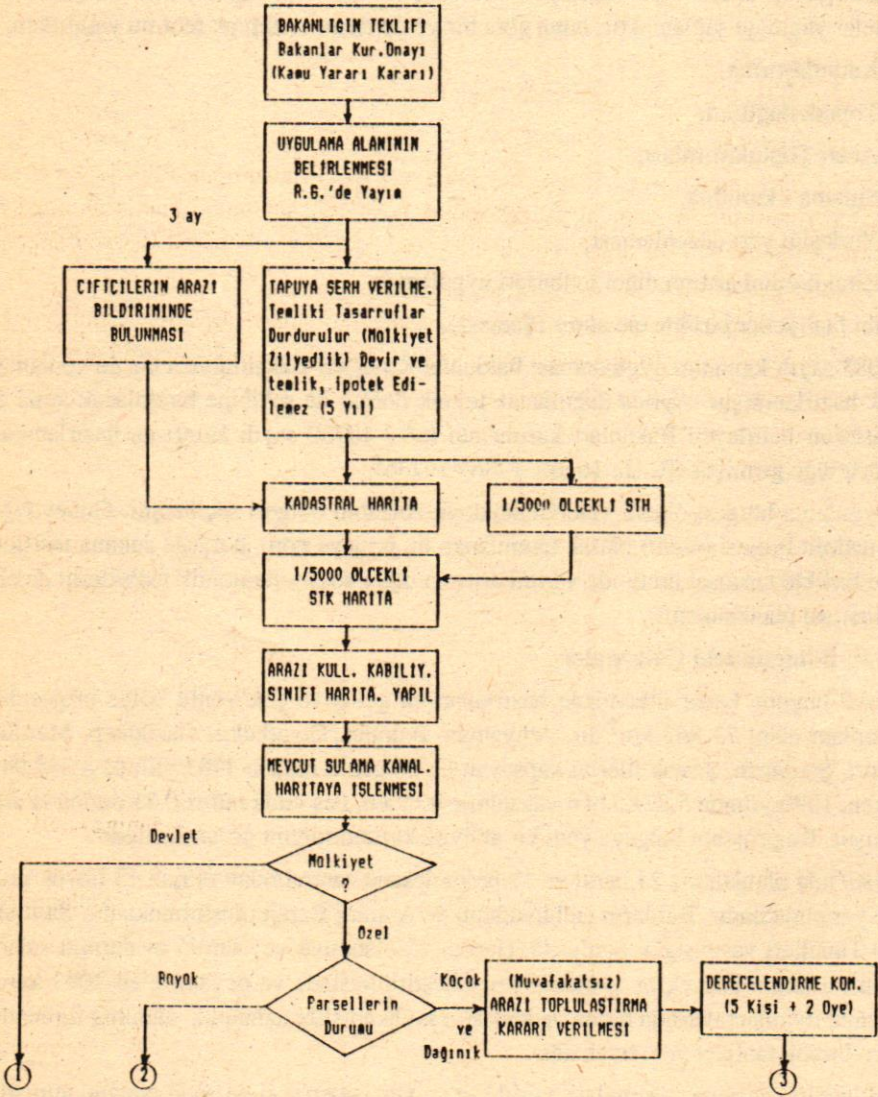
Gap Bölgesindeki Çalışmalar

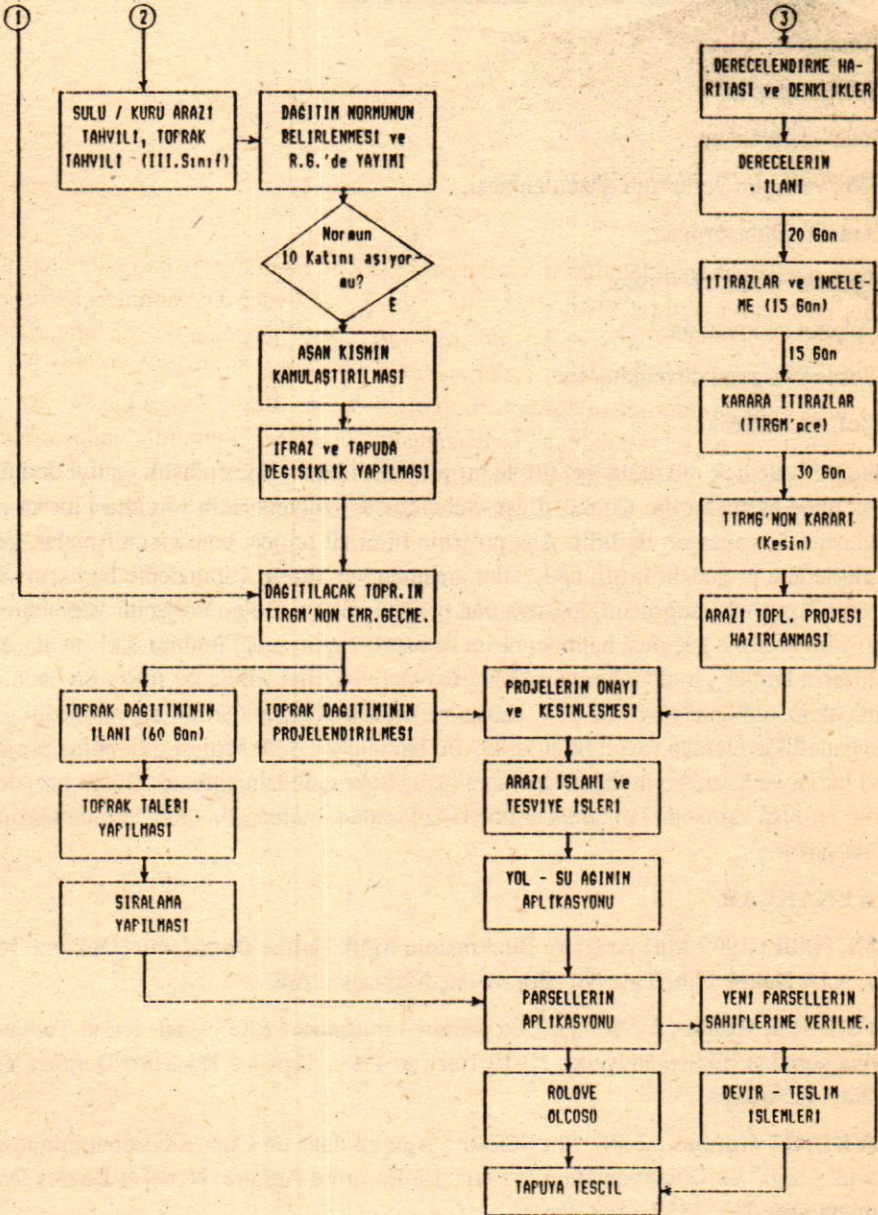
GAP bugüne kadar ülkemizde hazırlanan en geniş ve çok yönlü bölge projesidir. Toplam alanı 73 863 km²'dir. Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak illerini kapsayan bu bölgenin nüfusu 1985 yılında 4.346.947 iken, 1990 yılında 5.274.714'e yükselmiştir. Yani, beş yılda nüfus 0,21 oranında artmıştır. Bu projenin bölgeye yeni bir aktivite kazandırdığını göstermektedir.

GAP'nda planlanmış 23 baraj ve 17 hidroelektrik santralinden oluşan 13 büyük proje yer almaktadır. Bunların en büyüğünü de Atatürk Barajı oluşturmaktadır. Şanlıurfa Tünelleri vasıtasıyla; Şanlıurfa, Harran, Ceylanpınar ve Mardin ovalarının sulanmasını temin edecek bu projenin gerçekleştirilmesinde ve devamı olan 3083 sayılı kanun uygulamalarında harita ve kadastro mühendisliği uzmanlık alanının ilgilendiren birçok faaliyet yer almaktadır.

Bölgenin kadastro çalışmaları Şanlıurfa ve Gaziantep'te il bazında tamamlanmıştır. Bölge genelindeki oran ise % 76'dır (ÇORBALI, 1990).

Bölgede sulanabilecek toplam alan 16 930,270 km²'dir. Bu bölge tamamının % 23'ünü teşkil etmektedir. İlk etapta Şanlıurfa ili arazi toplulaştırması çalışmalarının 63 700 ha'lık bölümü 3083 sayılı kanuna göre yapılmak üzere özel sektöre ihale edilmiştir.

Sonuç

3083 sayılı kanunun uygulanmasındaki birçok aşamada harita, kadastro ve ölçme faaliyetlerinden yararlanılması gerekmektedir. Bunlar;

- Kadastro,
- Kamulaştırma,
- İmar uygulaması,
- Köy yerleşim yerlerinin düzenlenmesi,
- Arazi toplulaştırması,
- Toprak ve tarım reformu,
- Sulama ve kurutma,
- Topyekün arazi düzenlemesi,
- Yol, su, elektrik..

olarak özetlemek mümkündür. Böyle bir projedeki bütün mühendislik faaliyetlerinin temelinde harita vardır. Çünkü, diğer mühendislik faaliyetlerinin yapılması harita ve kadastro ile yakından ilgilidir. Ana projenin birer alt projesi olan bu çalışmalar, genellikle ana projedeki kritik faaliyetler arasında yer alırlar. Bu nedenle bunların süresinin uzunluğu doğrudan doğruya ana projeyi etkiler. Bölge projesini yönetenler, projenin üretime geçmesi halinde, birim zamanda sağlayacağı üretimi dikkate alacak olurlarsa bunun yanında, harita ve kadastro faaliyetlerine yapılacak masrafın öneminin çok az olduğunu göreceklerdir. Harita ve kadastro çalışmalarının erken bitirilmesi ise genellikle eleman sayısı ile ilgilidir. Bu bakımdan, GAP Projesi gibi bölge projeleri harita ve kadastro mühendisleri için geniş birer istihdam alanıdır. Bölge projelerinin en kısa zamanda tamamlanabilmesi bakımından, bunun göz önünde bulundurulması şarttır.

KAYNAKLAR

CİN, Halil : 1969 Mirî Arazi ve Bu Arazinin Mülk Haline Dönüşümü (Doktora Tezi), A.Ü. Hukuk Fak. Yay. No 280, Sevinç Matbaası, Ank.

ÇORBALI, Halim : 1990 "GAP Projesinin Tanıtılması" FIG Genel Kurul Toplantısına sunulan bildiri, Helsinki, 10-19 Haziran 1990, Tapu ve Kadastro Dergisi, Yıl 2, Sayı 6, Ankara.

MYRDAL, Gunnar : 1967 "La Réforme Agraire dans un Contéxte Economique et Social Largi" La Documantation Françis, La Réforme Agraire, Notes et Etudes Documantaires, No: 3439-3449, Paris.

SEYLAM Gökşin : 1971 "Toprak Reformu" Harita ve Kadastro Mühendisliği, Sayı 23, s. 5-32, Ekim 1971, TMMOB - HKMO Yayını, Ankara.

TANSUĞ, Burhan : 1966 "Toprak Reformunun Teknik Yönleri" Yıldız Teknik, Sayı 17, s. 6-8, İYTO Yay. İstanbul.

BAŞKAN- Biz de Sayın Bıyık'a bu bildirisi için teşekkür ediyoruz. Soru sormak isteyen arkadaşlar var mı? .. Yok. Sayın Bıyık çok teşekkür ederiz.

Sayın konuklar, bugünkü 9 uncu oturumuzu kapatıyorum. Katılımlarınızdan dolayı hepinize teşekkür ediyorum.